

УДК 027.53:004

ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ АВТОМАТИЗОВАНИХ ІНФОРМАЦІЙНО БІБЛІОТЕЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РІВНЕНСЬКІЙ ДЕРЖАВНІЙ ОБЛАСНІЙ БІБЛІОТЕЦІ

М.Н. Жуйкова

(Ровенская государственная областная библиотека,
Ровенский государственный гуманитарный университет,
г. Ровно, Украина)

Статья посвящена проблемам развития информационно-библиографического обслуживания в условиях компьютеризации библиотеки.

Ключевые слова: *информационный центр, областная библиотека, правовая система, виртуальная справка, библиография, компьютерная технология*

Статья посвящена проблемам развития информационно-библиографического обслуживания в условиях компьютеризации библиотеки.

Ключові слова: *інформаційний центр, обласна бібліотека, правова система, віртуальна довідка, бібліографія, комп'ютерна технологія*

The article is devoted to the problems of the development of information-bibliography service in the conditions of library computerizing.

Keywords: *information center, regional library, lawful system, a virtual information is bibliography, computer technology*

Інформаційно-бібліографічне обслуговування є одним з головних напрямів діяльності регіонального інформаційного центру Рівненської державної обласної бібліотеки. Його основна мета – представити читачам у зручній для них формі всю інформацію, яка міститься в документах і може сприяти більш продуктивному вирішенню завдань, що стоять перед читачами.

Сьогодні інформаційно-бібліографічне обслуговування здійснюється не тільки за допомогою традиційних каталогів і картотек, але і за допомогою інформаційно-правової системи “Ліга: Закон”, Інтернету, електронних каталогів, які відкривають коло нових, раніше недоступних бібліографу можливостей.

Зокрема, у 2001 році Рівненська державна обласна бібліотека придбала інформаційно-правову систему “Ліга: Закон”, яка є унікальним інформаційним ресурсом. Вона містить весь спектр нормативно-правових і відомчих документів: документи Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Президента України, а також міністерств, комітетів, комісій, відомств, організацій і підприємств. Крім того, “Ліга: Закон” включає документи довідкового характеру в базах даних “Консультації”, “Моніторинг законодавства”, “Довідники”, “Типові договори та форми”, “Терміни”. На сьогодні “Ліга: Закон” нараховує понад 100 тис. документів.

Повнотекстові документи системи “Ліга: Закон” завірені Міністерством юстиції при включенні до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів. Актуалізація бази здійснюється щотижнево. Необхідну інформацію можна записати на дискету, видрукувати. Щомісяця до системи “Ліга: Закон” звертаються приблизно 60 чоловік, в основному студенти, науковці та пенсіонери.

У 2001 році за підтримки Посольства США в Україні при регіональному інформаційному центрі було відкрито Інтернет-центр. Його мета: забезпечити інформаційні потреби читачів за допомогою нових цифрових технологій та надати доступ до безмежних ресурсів Інтернет з метою підвищення їх навчального, наукового та професійного рівня.

За період 2001-2004 рр. в Інтернет-центрі удосконалювалася робота з користувачами, урізноманітнювалися заходи, проведені для різних груп читачів, розширювалася база технічного забезпечення. За два роки у відділ звернулись 1824 користувача. 112 користувачів пройшли ін-

дивідуальне навчання. Помітно зріс інтерес і протягом 2004 року, коли Інтернет-центр відвідало 3458 користувачів. Запити, з якими користувачі звертаються до мережі Інтернет, найрізноманітніші. Найбільше звертались з метою отримання інформації на допомогу навчальному процесу студенти, учні шкіл, вчителі і викладачі навчальних закладів. Послуга “безкоштовного Інтернету” надає їм можливість переглянути електронний каталог дисертацій та авторефератів дисертацій, який створений у Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського.

Відповідно до проекту пріоритетною в діяльності Інтернет-центру є така категорія користувачів, як інваліди. За допомогою консультантів вони набувають навиків роботи в мережі Інтернет, здійснюють пошук необхідної інформації. Інтернет розширює межі спілкування для людей з особливими потребами, що має для них велике значення. Необхідну інформацію з мережі Інтернет черпають не лише діти, але і їх батьки (про нові методи лікування та ін.).

З метою кращого задоволення запитів з аналогічних питань та надання нового виду інформаційних послуг, пов'язаних з використанням електронних ресурсів в глобальній мережі, готується так звана “вебліографія” – списки веб-сайтів. Ці списки постійно поповнюються. Найбільш популярними серед читачів є теми: “Українські пошукові системи”, “Державні органи в Інтернеті”, екологія, спорт, історія, працевлаштування. Всього бібліографами підготовлено 51 вебліографічний список.

У 2004 році бібліотекою видано посібник “Навігатор” тиражем 1000 примірників. За його допомогою можна оперативно отримати інформацію з мережі Інтернет. “Навігатор” складається з наступних розділів: “Інноваційна діяльність України”, “Соціальна робота в Україні”, “Нові технології в бібліотечній справі”, “Ринки продовольчих товарів”, “Популярна музика”, “Країни світу”. “Навігатор” був надісланий в бібліотеки області та рекомендується читачам книгозбірні під час роботи в Інтернет. Найбільш популярними серед відвідувачів є сайти, що присвячені музиці та клонуванню.

Найбільш доступною для бібліотек і популярною серед користувачів є служба “Віртуальна довідка”, яка діє на сайті бібліотеки (<http://www.lib.rv.ua>) з жовтня 2003 р. Програмне забезпечення розроблене працівниками інформаційно-аналітичного відділу.

Програма “Віртуальної довідки” подібна до форуму, де кожний запит (разом із відповіддю) автоматично отримує свій номер. З жовтня по липень 2004 року у “Віртуальній довідці” було зафіксовано 107 запитів-відповідей. Останнім часом до довідки щомісяця звертається приблизно 500 чоловік, що свідчить про зростання попиту на такий вид послуг. Більшість запитань пов'язана з виконанням навчальних завдань: рефератів, курсових та дипломних робіт.

Серед джерел пошуку інформації, які обирають бібліографи, переважають електронні ресурси бібліотеки (електронний каталог і електронна картотека статей, інші електронні бази даних). Вони дають можливість відповісти на питання про наявність тих чи інших документів у фонді бібліотеки. Поряд із цим бібліографи використовують традиційні джерела (карткові каталоги і картотеки, друковані бібліографічні посібники). Найбільш запитуваним джерелом інформації у “Віртуальній довідці” є Інтернет. Бібліотека здійснює пошук інформації, відбирає її і формує рекомендаційний список вебресурсів для перегляду. Відповідь оформлюється у вигляді листа-повідомлення, заноситься у форму “Віртуальної довідки” і таким чином відправляється читачу. Варто зазначити, що всі запити і відповіді на них зберігаються в архіві і користувач може переглянути їх при повторному запиті. Серед найбільш змістовних і таких, що потребували розширеного пошуку, були довідки “Судовий процес над Василем Стусом”, “Біографія президента Чехії Вацлава Гавела”. Однотипність запитів (пошук рефератів, курсових, літературних творів) дала підставу відрегулювати умови, відповідно до яких читач самостійно звертається до Web-ресурсів. Проведений аналіз діяльності служби “Віртуальна довідка” доводить, що цей вид інформаційних послуг бібліотеки належить до найбільш перспективних. Проте вивчення потребують такі питання, як визначення обсягу тематичної довідки (кількість записів у списку), кількість джерел пошуку, термін виконання.

Центральне місце у технології обслуговування займає електронний каталог, який покликаний оперативно надати всі відомості про документи. У ньому повинен бути передбачений пошук по автору і назві, оскільки читач найчастіше знає лише автора чи назву книги. Бібліографи часто використовують пошук по ключовим словам. Для успішної організації пошуку на кожне видання потрібні дані від 5 до 15 ключових слів. Але ні точності пошуку, ні його повноти апарат ключових слів не гарантує. Проте читачі у більшості випадків шукають інформацію за ключовими словами. Найбільше звернень з метою отримання інформації надходить від студентів та учнів

шкіл на допомогу навчальному процесу, а також підвищенню кваліфікації – від вчителів і викладачів навчальних закладів.

Нещодавно регіональний інформаційний центр приступив до обслуговування читачів на основі CD-ROM дисків. Але цей новий вид послуг потребує вирішення ще декількох суттєвих питань, які пов'язані із залученням значних матеріальних коштів. Адже для цього потрібно виділити окреме робоче місце та обладнати необхідною технікою.

Зрозуміло, що комп'ютеризація принципово змінює технологію бібліографічних процесів. Але, на жаль технологія повністю комп'ютеризованого інформаційно-бібліографічного обслуговування поки що тема майбутнього.

Насамперед, через матеріальні причини, адже вичерпна бібліотечно-комп'ютерна технологія передбачає можливість працювати з термінальними приладами кожного читача і співробітника. Наша ж бібліотека може наблизитися до цього лише поступово.

Розвиток бібліографії в умовах комп'ютеризації потребує постійного аналізу та вивчення як з боку спеціалістів, так і держави, оскільки для реалізації процесу комп'ютеризації бібліографування необхідна державна фінансова підтримка, що повинна бути закріплена законодавством. Отже, ставши міцним інструментом розповсюдження інформації, комп'ютеризація інформаційно-бібліографічного обслуговування поставила ряд нових питань, що вимагають негайного вирішення.